

Tarkastuslautakunta 7.6.2018 erillisliite § 67

Kunnanvaltuusto 18.6.2018
erillisliite § 44

Arviointikertomus 2017

Sotkamon kunnan tarkastuslautakunta 2017-2021
Pöytäkirjantarkastajat:

M-MH M-MH IL IL

Pöytäkirjantarkastajat:

HK HK PM PM

Sisällysluettelo

1 Tarkastuslautakunta.....	3
1.1 Tarkastuslautakunnan kokoonpano.....	3
1.2 Tarkastuslautakunnan toiminta vuonna 2017	3
2 Arvio asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta.....	4
2.1 Arvio hallinnon toimialan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta.....	4
2.2. Arvio ympäristö- ja teknisen toimialan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta	11
2.3 Arvio sivistyksen toimialan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta.....	15
3 Kuntakonsernin ja maakunnallisesti tuotettujen palveluiden toteutumisen arviointi.....	18
4 Sisäinen valvonta ja riskien hallinta	19
5 Keskeisimmät havainnot ja johtopäätökset.....	20
6 Tarkastuslautakunnan esitys valtuustolle.....	20

1 Tarkastuslautakunta

1.1 Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Uuden kuntalain (15 §) mukaan valtuustokausi alkaa vaalivuoden kesäkuun alusta, joten vuoden 2017 arviointi jakautui sekä uuden että vanhan tarkastuslautakunnan toimikaudelle. Valtuustokaudella 2013-2016 tarkastuslautakunnan kokoonpano oli seuraava: puheenjohtaja Markku Suutari (Marjo Lukkari), varapuheenjohtaja Pertti Sirviö (Tiina Tuohimaa) sekä jäsenet Helena Aaltonen (Ella Mustakangas), Outi Penttinen (Eero Vilen), Marja-Terttu Salminen (Markku Vihanto), Viljo Tuhkanen (Marko Lipponen) ja Pekka Nousiainen (Eeva Nousiainen).

Lautakunnan pöytäkirjanpitäjänä toimi lautakunnan jäsen Pekka Nousiainen. Tarkastuslautakunta piti yhteensä 5 kokousta ajanjaksolla 1.12.2017-31.5.2017.

Vaalikaudella 2017 – 2021 tarkastuslautakunnan kokoonpano on seuraava: puheenjohtaja Ella Mustakangas (Helena Aaltonen), varapuheenjohtaja Yrjö Sorvari (Kalervo Liuski) sekä jäsenet Viljo Tuhkanen (Ari Karppanen), Jouni Heikkinen (Markku Piirinen), Outi Penttinen (Irene Laitinen), Paavo Tervonen (Veijo Tossavainen) ja Mirja-Maija Hakolampi (Anna Värtö).

Kunnan tilintarkastajana on toiminut vuonna 2017 JHTT tilintarkastusyhteisö BDO Audiator Oy. Yhtiön nimeämänä vastuullisena tarkastajana on toiminut JHHT tilintarkastaja Mirja Klasi-la.

1.2 Tarkastuslautakunnan toiminta vuonna 2017

Tarkastuslautakunnan, kuten myös vastuussa olevien kunnan muiden toimielimien toimikausi, alkoi kesäkuussa 2017. Tämä on tuonut haasteen arviointikertomuksen laatimiseen, koska vuoden 2017 osalta tarkastuslautakunta toimi vain kuuden kuukauden ajan. ”Liikkuvaan juunaan hyppääminen” on asettanut omat haasteensa lautakunnan työlle ja mahdollisuuksille perehtyä kunnan toimintaan ja talouteen arviointityön edellyttämässä laajuudessa.

Tarkastuslautakunta on tutustunut kunnan talousarvioon 2017 ja taloussuunnitelmaan 2017-2019 sekä tilinpäätökseen 2017, jonka kunnanhallitus allekirjoitti 3.4.2018.

Tarkastuslautakunta on arvioinut vuoden 2017 toimintaa seitsemässä kokouksessa aikavälillä 1.6.–31.12.2017. Lautakunnassa päätöksenteko on tapahtunut puheenjohtajan selostuksen ja valmistelun pohjalta. Sihteerinä on toiminut palvelualue sihteeri Mirja Tolonen.

Tarkastuslautakunta toteutti kunnan talouden seuranta kutsumalla talousjohtaja Heidi Pyykkösen säännöllisesti kokouksiinsa kertomaan kunnan taloudellisesta tilanteesta. Valtuuston asettamia tavoitteita ja niiden toteutumista on arvioitu viranhaltijoilta saatujen selvitysten ja muun asiakirja-aineiston perusteella. Kokouksissa on kuultu talousjohtajan lisäksi kunnan muuta johtoa (kunnanjohtaja, tekninen johtaja, sivistysjohtaja) sekä kunnan muuta henkilö-

kuntaa. Myös kunnan poliittinen johto (hallituksen puheenjohtaja, valtuuston puheenjohtajisto) on ollut kuultavana. Tietoa kerätään myös tutustumiskäynneillä, joita vuoden 2017 puolella ehdittiin tehdä ainoastaan Käpymetsän päiväkotiin 2.11.2017.

Talousarviossa 2017 tarkastuslautakunnalle ei ole osoitettu suoria toiminnallisia tavoitteita. Vuoden 2017 osalta tarkastuslautakunnan menot jäivät alle talousarviossa arvioidun: tarkastuslautakunnan käyttösuunnitelmasta toteutui 89 %.

Tilintarkastaja JHHT Mirja Klasila on raportoinut tarkastuksessa tekemistään havainnoista. Ajanjaksolla 1.6.–31.12.2017 tilintarkastaja oli kutsuttuna lautakuntaan kaksi kertaa.

Edellä esitettyjen tietojen ja asiakirjamateriaalien perusteella tarkastuslautakunta on kuntalain 121 §:n mukaisesti laatinut tämän arviointikertomuksen vuodelta 2017. Arviointikertomus on laadittu valtuustokaudelle 2017-2021 valitun tarkastuslautakunnan toimesta.

2 Arvio asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

Kuntalain 8 (§110) mukaan talousarvio ja –suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Kuntalaki ei määrittele tarkemmin toiminnallisten tavoitteiden asettamista. Kuntaliiton talousarviosuosituksessa todetaan, että ne kattavat tehtäväalueen perustehtävät ja ovat toteutettavissa niihin osoitetuilla voimavaroilla. Tavoitteiden tulee olla määrällisesti tai laadullisesti mitattavissa. Tähän lukuun on koottu toimialojen talousarviossa esittämät tavoitteet ja niiden toteumat tilinpäätöksen mukaan. Tarkastuslautakunta on arvioinut tavoitteiden toteutumista tilinpäätösasiakirjan perusteella sekä pyydetyillä lisäselvityksillä saamansa tiedon pohjalta. Tavoitteestaan merkittävästi poikkeavat toteumat tai mittariltaan / toteumaltaan epäselvät tavoitteet on koottu olla oleviin taulukoihin.

2.1 Arvio hallinnon toimialan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

Tavoitteet hallinnon toimialalla

Toteutui	Toteutui osittain	Ei toteutunut	Tavoite/mittari/ toteuma epäselvä	Yhteensä
9	3	9	6	27

Kunnan vastuussa olevien toimielimien toimikausi alkoi kesäkuussa 2017. Tämä on tuonut omat haasteensa kunnanvaltuuston, kunnanhallituksen, lautakuntien ja valtuuston toimintaan ja talousarviotavoitteiden toteuttamiseen. Uusi kuntalaki tuli myös kokonaisuudessaan voimaan vuoden 2017 kesäkuussa ja sen mukaisesti päivitettiin kunnan hallintosääntö. Uuden kuntastrategian valmistelu aloitettiin heti valtuuston järjestäytyttyä ja sen hyväksyttiin kunnanvaltuustossa joulukuussa 2017. Kuntastrategia toimii pohjana kaikelle kunnan suun-

nittelulle ja toiminnalle. Kuntastrategiaan perustuen toimialueet laativat omat strategiansa ja ohjeistuksensa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta huolimatta kuntastrategiatyö toteutettiin nopealla aikataululla ja saatiin valmiiksi vuoden 2017 aikana. Tarkastuslautakunta painottaa, että kuntastrategian jalkauttamisesta kuntaorganisaatioon ja kuntalaisille on huolehdittava ja kuntastrategiaan perustuvat alastrategiat, ohjelmat ja toimintaohjeet tulee saattaa valmiiksi vuoden 2018 aikana. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että hallinnon toimialalla on toteutuneita TA tavoitteita vähemmän kuin täysin toteutuneita.

Kunnan talous

Kunnan taloudellinen tilanne kehittyi suunnitellusti myönteiseen suuntaan vuoden 2017 aikana. Vuosikate oli talousarviossa 757 788 euroa ja toteutui huomattavasti parempana, 3 224 032 euroa. Tilikauden tulos poistojen jälkeen oli talousarviossa -1 907 414 euroa ja toteutui myös huomattavasti talousarviota parempana, 814 940 euroa. Kunta sai satunnaisia tuottoja kiinteistöjen myynnistä 193 505 euroa. Poistot olivat yhteensä 2 972 996 euroa. Asukaskohtainen vuosikate oli 309 €/asukas, kun vuonna 2016 se oli 120 €/asukas). Vuoden 2017 talousarviossa arvioitiin, että vuosikate olisi 72 €/asukas. Kuntaliiton helmikuussa antaman vuoden 2017 kuntien tilinpäätösarvioiden mukaan asukaskohtainen vuosikate olisi 585 €/asukas. Kainuun osalta arvio on, että asukaskohtainen vuosikate olisi 402 €/asukas. Sotkamon asukaskohtainen vuosikate on alle valtakunnallisen ja Kainuun keskiarvon.

Kunnan taseessa oli vuoden lopussa kumulatiivista ylijäämää 13 840 152 euroa. Tasetta saatiin vahvistettua suunnitellusti. Vuoden 2016 lopussa taseessa oli kumulatiivista ylijäämää 13 025 212 euroa.

Vuosikatteen vahvistumiseen vaikuttivat verotulojen arvioitua parempi kokonaiskertymä, kiky-sopimuksen vaikutus palkkamenoihin (0 % -palkankorotukset, 30 % lomarahojen leikkaus) sekä kunnan omat talouden tasapainottamistoimenpiteet. Talouden tasapainottamisohjelmaa noudatettiin kokonaisvaltaisesti vuoden 2017 aikana. On huomattava, että kaikki toimenpiteet eivät vaikuttaneet vielä täysimääräisesti vuonna 2017, vaan vaikutukset näkyvät kunnan taloudessa tulevina vuosina (2018-2020).

Myös kunnan rahoitusasema vahvistui vuoden 2017 aikana talousarvioon verrattuna. Kunnan käyttötaloutta on saatu kehitetty myönteiseen suuntaan ja investointiraamia pidettyä maltillisena, ja sitä myöten kunnan velkaantuminen on saatu hallintaan. Kunnan nettomääräiset investointimenot olivat 3 029 505 euroa. Pitkäaikaista talousarviolainaa nostettiin talousarvion mukaisesti 2 500 000 euroa ja lyhytaikaista lainaa 2 000 000. Lyhytaikaisen lainan tarve oli pienempi kuin mitä talousarviossa oli arvioitu. Entisiä pitkäaikaisia lainoja maksettiin pois 3 010 070 euroa, joten pitkäaikaisia lainoja maksettiin enemmän pois kuin otettiin uutta lainaa tilalle.

Kunnan kokonaislainamäärä tilikauden lopussa oli 30 492 036 euroa (2 925 €/asukas). Vuonna 2016 kunnan kokonaislainamäärä oli 29 002 107 euroa (2 770 €/asukas). Kokonaislaina-

määrä kasvoi 1 489 929 euroa ja 155 eurolla per asukas. Kuntaliiton helmikuussa antaman vuoden 2017 kuntien tilinpäätösarvioiden mukaan asukaskohtainen lainamäärä oli 2 921 €/asukas. Kainuun osalta arvio asukaskohtaisesta lainamäärästä on 3 265 €/asukas. Sotkamon asukaskohtainen lainamäärä on valtakunnallisen keskiarvon tuntumassa, mutta vielä selvästi alle Kainuun keskiarvon.

Kunnalla on edelleen suuri velkarasite, joka näkyy siinä, että kunnan omavaraisuusaste on matalahko (57,5 %) ja suhteellinen velkaantuneisuus korkea (46,1 %). Tämän epäsuhtauden korjaamiseen tulee edelleen kiinnittää huomiota.

Varsinainen talouden tasapainottamisohjelma laadittiin vuonna 2016. Siinä päätettiin lukuisista säästötoimista kunnan eri toimialueilla. Talouden tasapainottamisohjelmaa on hyödynnetty 2017 talousarvion ja 2018–2019 taloussuunnitelman rakentamisessa. Talouden seurantaan ja raportointiin on tarkasteluvuonna tullut lisää systemaattisuutta talousjohtajan raportoidessa koko kunnan taloustilanteesta kuukausittain kunnanhallitukselle. Katsaukset ovat olleet myös valtuustossa.

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä asiana, että kuntaorganisaatio on onnistunut vuoden 2017 talousarvion toimeenpanossa niin, että alijäämäiseksi arvioitu tulos toteutui reilusti ylijäämäisenä. Vuosina 2016 ja 2017 toteutetut talouden tasapainottamistoimet alkoivat purra ja paransivat osaltaan kunnan taloutta. Tarkastuslautakunta pitää olennaisen tärkeänä, että saavutettu käänne talouden kehityksessä kyetään säilyttämään tulevaisuudessa ja että kunnan velkarasitetta saadaan pienennettyä.

Elinkeinojen kehittäminen ja hankkeet

Kunta osallistui Vuokatti Areenan valmisteluun, Hiukan alueen kehittämissuunnitteluun, Vuokatin kansainvälisen matkailun edistämiseen, e-urheilun käynnistämiseen Vuokatissa yhteistyössä Vuokatti-Ruka Urheiluakatemia kanssa sekä Sotkamon alueen työllisyydenhoidon kehittämiseen erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden näkökulmasta hanketoiminnan avulla.

Tarkastuslautakunnan mielestä kehittämistyötä on tehty aktiivisesti ja monipuolisesti julkisia hankerahoituskanavia hyödyntäen. Hankkeiden avulla kunta on moninkertaistanut elinvoiman vahvistamiseksi käytettävän resurssin. Tarkastuslautakunta tyytyväisyydellä toteaa, että elinvoiman paikallinen kehittämistyö edellyttää juuri tällaista toimintatapaa.

Kuntalaisten osallisuus ja digitalisaatio

Kunnan toiminnassa on huomioitava uuden kuntalain velvoitteet kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksien lisäämisestä. Viime vuoden osalta on mainittava, että kuntastrategiaa valmisteltiin syksyllä 2017 laajaan osallisuuteen pohjautuen. Lisäksi kunta on toiminnassaan ja päätöksenteossaan muutenkin huomioinut kuntalaisten mielipiteitä.

Tarkastuslautakunta korostaa, että kuntalaisille on järjestettävä riittävästi kuulemistilaisuuksia tärkeiden päätösten valmistelun yhteydessä ja tarvittaessa selvitettävä kuntalaisten mielipidettä esimerkiksi nettikyselyillä. Lisäksi kunnanhallituksen on tehtävä säännöllistä arviointia toiminnan laadusta ja toteutumisesta sekä kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksien huomioimisesta.

Tarkastuslautakunta toteaa, että sähköisten palvelujen toteuttamiseen kuntalaisille on kiinnitettävä enemmän huomiota. Kuntalaisille pitää pystyä luomaan käytänteet, joissa kunnan asiointipalvelut ovat saatavissa myös sähköisesti. Sähköisen kokousmateriaalin käyttö tulee ulottaa kaikkiin kunnan toimielimiin ja samalla varmistaa, että se ei muodosta estettä päätöksentekoon osallistumiselle.

Henkilöstö

Sotkamon kunnan henkilöstömäärä oli vuoden lopussa 558 henkilöä. Määräaikaisten osuus henkilöstössä kasvoi hieman edellisestä vuodesta. Talouden tasapainottamistoimet ovat kohdistuneet osaltaan henkilöstöön ja säästöjä on onnistuttu saamaan mm. niin, että eläköityneiden tilalle ei ole kaikissa tapauksissa palkattu uutta henkilöstöä ja että uusia järjestelyjä on tehty työntekijöiden tehtävien osalta. Onkin nähtävissä, että henkilöstö on paikoin kuormittunut säästötoimista ja suurentuneesta työmäärästä johtuen. Henkilöstöpäällikön puuttuminen näkyy osittain talousarviotavoitteiden täyttymättömyytenä henkilöstövastuualueella.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että talouden tasapainottamista ei tehdä kunnan henkilöstön kustannuksella, vaan että henkilöstön työhyvinvoinnista huolehditaan systemaattisesti. Henkilöstön työilmapiirikyselyn alhaiseen vastausprosenttiin ja kyselyn purkuun pitää kiinnittää jatkossa huomiota. Sairauspoissaolojen määrä voi vuosittain vaihdella, mutta jos sairauspoissaolojen määrä kasvaa tulevinakin vuosina, on ilmiön syyt selvitettävä.

Alla on kuvattu hallinnon toimialalla toteutumattomat tavoitteet ja tarkastuslautakunnan arvio.

Ei toteutunut

Toimintatapojen tarkastelu, hallinto

Tavoite: mahdollisesti sähköiset kokoukset. Mittari: sähköisten kokousten lkm. Toteuma: sähköisen kokouskäytännön käyttöönoton valmistelu aloitettu. Varsinainen käyttöönotto alkuvuodesta 2018.

Toimintatapojen tarkastelu, hallinto

Tavoite: sähköisen asioinnin lisääminen ja kehittäminen. Mittari: sähköisten lomakkeiden lisääminen. Toteuma: sähköisiä lomakkeita ei ole lisätty.

Tarkastuslautakunnan arvio

Sähköisten kokousten esteet ja hidasteet on selvitetty ja tarvittaessa annettava opastusta sähköisiin kokouskäytäntöihin siirtymisessä. Sähköiset kokouskäytännöt eivät saa rajoittaa kenenkään osallistumista päätöksentekoon.

Kunnan digitalisaatiota on edistettävä. Kartoitettava mitä sähköisiä lomakkeita kannattaisi ottaa käyttöön palveluiden kehittämiseksi.

Palvelujen tuottaminen, hallinto

Tavoite: esityslistojen ja liitteiden toimittaminen sähköisesti. Mittari: postituskulujen alentaminen. Toteuma: Kunnan postituskustannukset eivät pienentyneet merkittävästi.

Palvelujen tuottaminen, hallinto

Tavoite: työllisyyden hoitamisessa uusien toimenpiteiden käyttöönotto. Mittari: Kelalle maksettavan työmarkkinatuen kuntaosuuden pienentyminen. Toteuma: Kelalle maksettava työmarkkinatuen kuntaosuus ei pienentynyt, mutta kasvua saatiin hillit-tyä.

Sotkamon kuntastrategia kokonaisuudessaan, kunnanhallitus

Tavoite: päätöksenteon lainmukaisuus, sujuva päätöksenteko ja yhteen hiileen puhaltaminen. Mittari: toimielimen itsearviointi, jota ei toteutettu.

Suomen yritysmuotoisin kunta, kunnanhallitus

Tavoite: riittävä väestön määrä kunnassa; vähintään 10 522. Mittari: asukasmäärä, vuotuinen nettokasvu. Toteuma: asukasluku väheni nettomääräisesti -48 asukasta.

Suomen yritysmuotoisin kunta, vetovoimaisuuden ylläpitäminen, kunnanhallitus

Tavoite: elinkeinostrategian laadinta yhdessä yrittäjien kanssa. Mittari: elinkeinostrategia. Toteuma: elinkeinostrategiaa ei laadittu.

Toimintatapojen tarkastelu, kunnanhallitus

Tavoite: sujuva ja selkeästi opastettu joukkoliikenne. Mittari: joukkoliikenteen matkustajamäärän kasvu. Toteuma: Joukkoliikenteen matkustajamäärät eivät kasvaneet.

Vetovoimaisuuden ylläpitäminen, asuntotoimi

Tavoite: tonttikauppojen lukumäärän huomattava kasvu. Mittari: riittävä ja monipuolinen tonttitarjonta. Toteuma: Kaavoituksen kanssa on tehty yhteys-

Sähköisten kokouskäytäntöjen tulisi alentaa postituskustannuksia sekä postituksesta ja kopioinnista aiheutuvaa työmäärää vuonna 2018.

1.8.2017 käynnistyneen Tolokusti Sotkamossa – hankkeen tulokset eivät vielä ehtineet näkyä työmarkkinatuen kuntaosuuden pienentymisenä. Jotta kunnan pitkäaikaistyöttömyydestä aiheutuvat kustannukset saadaan taittumaan, on asian hoitoon kiinnitettävä edelleen huomiota.

Päätöksenteko on ollut lainmukaista ja sujuvaa sekä yhteen hiileen puhaltavaa. Toimielimen itsearviointia ei kuitenkaan toteutettu. Kunnan toimielinten itsearvioinnin tarve tulee selvittää vuoden 2018 osalta.

Väestön nettokasvu ei toteutunut. Sotkamon kunta tarvitsee uusia asukkaita ja veronmaksajia kompensoimaan ikääntyvän väestön osuutta ja kuolleisuutta. On panostettava positiivisten asioiden esiin- tuomiseen kunnan imagon ja vetovoimaisuuden kannalta.

Elinkeinostrategiatyö aloitettiin perustamalla elinkeinoryhmä kesäkuussa 2017. Strategian laadinta on kuitenkin kesken. Ovatko esim. kunnan henkilöstöressurit riittävät tulokselliseen elinkeinojen kehittämistyöhön? Elinkeinostrategiassa tarvitaan aktiivista vuorovaikutusta yrittäjäkentän kanssa. Hyvä liike tähän suuntaan on ollut se, että elinkeinoryhmässä on yrittäjien edustajia.

Kunnan vastuulla olevasta joukkoliikenteestä merkittävin on koulumatkaliikenne, joka osittain toimii myös yleisenä joukkoliikenteenä. Lisäksi kunta järjestää asiointiliikennettä haja-asutusalueelle. Muuten joukkoliikenne on ELY:n toteuttamaa.

Tonttikauppojen lukumäärän huomattava kasvu ei toteutunut ja voidaan myös kysyä, onko tavoite ollut lähtökohtaisesti realistinenkaan. Tonttikaupan euromääräinen toteuma on ollut viime vuosina n. 100 000 – 150 000 euroa. Realistilla tavoitteilla

työtä riittävän tonttitarjonnan ylläpitämiseen; keskinäisiä tietoja on vaihdettu tonttien kysynnästä, tonttien kohdistamisesta eri alueille sekä uusille asuntoalueille tulevista tonteista. Tonttikauppojen lukumäärän huomattava kasvu ei toteutunut. 2017 tehtiin kolme omakotitalotonttikauppaa. Kunnan uudesta ja vanhasta tonttitarjonnasta ja houkuttelevuudesta on tiedotettu eri kanavia hyödyntäen. Emäntäkoulun ja Koulurinteen tontteja on markkinoitu myös kiinteistövälittäjän kautta. Markkinoinnilla ei ole saatu toivottua kasvua tonttikauppoihin. Koulurinteen yksi lomarakennuspaikka on myyty kiinteistövälittäjän toimeksiannon kautta.

päästään aidompaan talouden toteumaan ja raportointiin.

Alla on kuvattu hallinnon toimialalla osittain toteutuneet tavoitteet ja tarkastuslautakunnan arvio

Toteutui osittain

Palvelujen tuottaminen, hallinto

Tavoite: kunnan nettisivujen tehokas hyödyntäminen. Mittari: asiakastytyväisyyskysely. Toteuma: kunnan nettisivuja päivitettiin ja hyödynnettiin viestinnän välineenä. Asiakastytyväisyyskyselyä ei toteutettu.

Toimintatapojen tarkastelu, kunnanhallitus

Tavoite: kunnan talouden tasapainottaminen. Mittari: kunnanhallituksen päätökset talouden tasapainottamisesta. Toteuma: talouden tasapainottamisohjelmaa toteutettiin sovitun mukaisesti pl. yksityistieavustukset.

Huolehditaan työstä, toimeentulosta, terveydestä sekä mahdollistetaan osallisuus, Valinta - maaseudullakin voi asua, lomatoimi

Tavoite: maatalousyrittäjät saavat lomituspalvelut toiveidensa mukaisena aikana. Työvuorolistojen tehokas suunnittelu. Mittari: maatalousyrittäjien vuosilomista siirtyä seuraavalle vuodelle enintään 10 %. Sijaisapupyynnöt toteutuu 90 %:sti. Lomittajien vaihtuvuus tilalla vähenee. Toteuma: Vuosilomia siirrettiin 13,5 % myönnettyistä päivistä. Yrittäjät saivat vain 23,8 pv 26 VL-pv:tä. SA-pyyntöpäivistä toteutettiin 95,6 %. Äkilliset sairastapaukset aiheuttivat ajoittain ongelmia.

Tarkastuslautakunnan arvio

Asiakastytyväisyyden selvittämiseen tulee panostaa. Kunnan nettisivuilla vierailevia tai kunnan palveluja käyttäviä tulee aktiivisesti kannustaa sähköiseen palautteen antoon, esim. nettisivujen ponnahdusikkunat.

Sovituista talouden tasapainottamistoimista tulee pitää kiinni talousarvio- ja suunnitelmavuosina.

Lomittajia tulisi olla riittävästi, jotta SA-pyyntöjen ohella myös vuosilomat saadaan järjestettyä suunnitellusti.

Alla on kuvattu hallinnon toimialalla epäselvät toteumat/tavoitteet ja tarkastuslautakunnan arvio.

Tavoite/toteuma epäselvä

Toimintatapojen tarkastelu, kunnanhallitus

Tavoite: sähköisesti pidettyjen kokousten lukumäärä. Mittari: otetaan käyttöön sähköinen kokouskäytäntö. Toteuma: sähköisten kokouskäytäntöjen käyttöönoton valmistelu aloitettiin. Varsinainen käyttöönotto alkuvuodesta 2018.

Ylläpidetään yhteisöllisyyttä, henkilöstö

Tavoite: tiimityön lisääminen. Vakiinnutetaan työparityöskentely toimintamalliksi kaikilla palvelualueilla. Mittari: ei ole määritelty. Toteuma: tiimityötä tehty, luontaisesti siten kun se on ollut mahdollista.

Resurssien käyttäminen, henkilöstö

Tavoite: kehityskeskustelut on pidetty ja henkilöstölle laadittu tehtäväkuvat. Mittari: väh. 50 % kanssa on pidetty kehityskeskustelut ja tehtäväkuvaukset on määritelty. Toteuma: kehityskeskustelut on osin pidetty ja ne jatkuvat 2018. Tehtävänvaativuuden kartoittaminen on aloitettu.

Resurssien käyttäminen, henkilöstö

Tavoite: kartoitetaan osaamisen kehittämistarpeita kehityskeskusteluissa. Mahdollistetaan henkilöstön osallistuminen riittävästi niihin koulutuksiin, jotka tukevat työtehtävien menestyksellistä hoitamista. Esimiehet kokoavat kehityskeskusteluissa esiin tulleet koulutustarpeet. Mittari: Htv:t pysyvät samana tai vähenevät. Mittarit tarkentuvat myöhemmin. Toteuma: työntekijät ovat osallistuneet ammatti-osaamista ylläpitävään ja kehittävään koulutukseen kunkin toimialan määrärahojen puitteissa. Koulutus-tarpeet käydään läpi kehityskeskusteluissa.

Resurssien käyttäminen, henkilöstö

Tavoite: toteutetaan työilmapiirikysely vuosittain. Seurataan sairauspoissaolojen kehitystä ja toteutetaan ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä siltä osin kuin työnantajan on mahdollista. Mittari: Työilmapiirikyselyn tulokset ovat paremmat kuin edellisessä. Sairauspoissaolot ovat laskeneet alle 11,6/htv. To-

Tarkastuslautakunnan arvio

Tavoite on esitetty mittarina, ja mittari Tavoite. Pällekkäisyyttä hallinnon toisen TA tavoitteen kanssa (Toimintatapojen tarkastelu, hallinto: Tavoite mahdollisesti sähköiset kokoukset, mittarina sähköisten kokousten lukumäärä).

Mittaria ei ole, luvataan tarkentaa myöhemmin. Jää epäselväksi onko tiimityötä systemaattisesti kehitetty.

Tavoitteessa on edetty. Mittaria ei oteta täysin käyttöön toteuman kuvauksessa (Montako prosenttia kehityskeskusteluista on käyty?). Lisäksi Tavoite tulee olla kehityskeskustelujen käynti 100 %:sti joka vuosi.

Esitetyt mittarit eivät ole riittäviä. Jää epäselväksi onko henkilöstön koulutuksen ja osaamisen kehittäminen ollut systemaattista.

Toteumassa ei tehdä työilmapiirikyselyn laadullista analyysia, vaikka mittarina on: "Työilmapiirikyselyn tulokset ovat paremmat kuin edellisessä". Kyselyn vastausprosentti on todella alhainen, vain 40 %. Sairauspoissaoloja nostavat helposti pitkät sairauslomamat. Henkilöstön työilmapiiriin ja sairauspoissaolojen vähentämiseen tulee jatkossa kiinnittää hu-

teuma: työilmapiiirikysely on tehty vuonna 2017. Vastaajien määrä oli 40 %. Sairauspoissaolot ovat lisääntyneet edellisestä vuodesta 829 työpäivällä, 1,2 sairauspv/htv:lla.

miota. Myös kyselyn ajankohtaan, sisältöön ja ennen kaikkea purkuun pitää kiinnittää huomiota.

Resurssien käyttäminen, henkilöstö

Tavoite: Eläköityvän henkilön työtehtävien järjestely tehdään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa: otetaan käyttöön ns. lähtökeskustelu. Mittari: väh. 50 %:n kanssa eläkkeelle jäävistä henkilöistä pidetään lähtökeskustelu. Tieto siirtävistä työtehtävistä on kirjattuna sataprosenttisesti. Toteuma: Esimiehet ovat käyneet lähtökeskustelun eläkkeelle jääneiden kanssa. Hiljaisen tiedon siirtoa on tehty seuraajalle ennen eläkkeelle jääntä.

Toteumasta ei käy ilmi onko lähtökeskustelu tehty kaikissa tapauksissa; mittarina on lähtökeskustelu vähintään 50 %:n kanssa eläkkeelle jäävistä. Toteumasta ei käy ilmi, onko hiljainen tieto dokumentoitu kirjallisesti; mittarina siirtyvien työtehtävien kirjaus 100 %.

2.2. Arvio ympäristö- ja teknisen toimialan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

Toteutui	Toteutui osittain	Ei toteutunut	Yhteensä
72	7	2	81

Ympäristö- ja teknisen toimialan tavoitteet toteutuivat hyvin. Asetetut tavoitteet saavutettiin hyvin mittareilla mitattuna ja myös käytännössä.

Kiinteistöjen kunto ja sisäilma-asiat

Korjausvelkaa on vuosien saatossa kertynyt kunnalle merkittävästi. Korjausvelasta selviämisen vaatii teknisen toimen työhön ja sen rahoitukseen suunnitelmallisuutta. Vesikattoremonteja on tulossa lukuisia, samoin vesi- ja viemäriverkostossa on lähivuosille korjaustarpeita.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että korjausvelka on oltava hallinnassa ja asiaan kiinnitettävä huomiota tulevien vuosien talousarvioissa. Tarkastuslautakunta tyytyväisyydellä toteaa, että korjausvelan suunnitelmallinen haltuunotto on aloitettu.

Suurin yksittäinen investointi oli vuonna 2017 virastotalon remontti, noin 1 milj. euroa. Virastotalon remontointi näyttää onnistuneen hyvin. Hankkeen kustannusarvio ylittyi tosin reilusti koska mm. ilmanvaihtoa koskevat muutostyöt tulivat ennakoitua kalliimmaksi. Rakennuksen remontointi oli kuitenkin perusteltua, sillä yhtenä vaihtoehtona olisi ollut rakennuksesta luopuminen. Sisäilma ja työskentelyolosuhteet ovat virastotalolla parantuneet merkittävästi myös valaistuksen uusimisen myötä.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kunnan sisäilma-asioita koskeva tiedotus avointa ja ennakoivaa ja että kunnan sisäilmaongelmista ei tulisi haittaa kunnan imagolle.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että keskuskeittiön kapasiteettia pystyttäisiin hyödyntämään nykyistä paremmin soten ja lähikuntien tarpeiden pohjalta.

Ympäristönsuojelu

Sotkamon kunnassa on vahvaa kaivannaisteollisuutta, mikä vaikuttaa suuresti kunnan ympäristöviranomaisen tehtäväkenttään. Kaivoksiin liittyvät lupaprosessit ja lausuntopyyntö viivähtävät merkittävän osan kunnan ympäristötarkastajan työajasta. Myös matkailuelinkeino oheistoimintoineen heijastuu ympäristövalvontaan ilmoituksina, lupakäsittelyinä ja valvontana. Osin näistä syistä talousarviossa mainittuja ympäristönsuojelulain mukaisia valvontakäyntejä ja maa-aineslupien valvontakäyntejä ei ole pystytty toteuttamaan suunnitelmien mukaan. Kiireelliset ja akuutit valvonnat on kuitenkin asianmukaisesti hoidettu. Ympäristötarkastajalla ei ole ollut omaa sihteeriapua käytössään vuonna 2017.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että ympäristötarkastajan tehtäväkenttä on erittäin laaja. Työtehtävien runsauteen nähden resurssit ovat riittämättömät. Tarkastuslautakunta suosittelee pohtimaan vaihtoehtoja ympäristöviranomaisen tehtäväkentän järjestelemiseksi esimerkiksi kuntayhteistyötä hyödyntäen.

Alla on kuvattu ympäristö- ja teknisellä toimialalla toteutumattomat tavoitteet ja tarkastuslautakunnan arvio.

Toteutumattomat

Arjen sujuvuus, yksityistiet

Tavoite: Kunta antaa avustusta 75% pysyvän asutuksen pääsyteille sekä liikenteellisesti merkittäville yksityisteille (läpikulkutiet), kun tielle on perustettu tiehoitokunta. Mikäli tiehoitokuntaa ei ole perustettu, maksetaan km-perusteinen avustus. Mittari: kunnan hoidossa olevat yksityistiet pidetään kunnossa, hinta enintään 890 €/km.

Toteuma: 1003 €/km

Ympäristönsuojelu

Tavoite: maa-aineslupien valvontakäynnit, 36 kpl (100 % suunnitellusta)

Toteuma: Vuosittaisissa tarkastuskäynneissä pidettiin väli vuosi, johtuen valvonnan riittämättömyydestä resursseista. Valvontaa toteutettiin tarkkailutulosten ja maa-ainesten ottajien ilmoitusten perusteella. Lopputarkastuksia tms. tarkastuksia maa-ainestenotto paikoilla tehtiin 4 kpl.

Tarkastuslautakunnan arvio

Tilipäätöksen mukaan tavoite kustannukset ylittyivät lumen loppuvuoden johdosta, odotettua enemmän avaruskustannuksia.

Maa-aineslupien valvontakäynnit eivät toteutuneet suunnitellusti resurssien niukkuuden takia.

Alla on kuvattu ympäristö- ja teknisellä toimialalla osittain toteutuneet tavoitteet ja tarkastuslautakunnan arvio.

Toteutui osittain

Resurssien käyttäminen, tekniset palvelut hallinto

Tavoite: esimiestaso v. 2017

Mittari: osaamiskartoitus, tehtäväkuvaukset ja toimenkuvien tarkastelu

Toteuma: kesken

Resurssien käyttäminen, tekniset palvelut hallinto

Tavoite: 100 %

Mittari: Kaikkien merkittävien tietojen siirtäminen ja tarvittaessa sähköiseen muotoon saattaminen (eläköitymisen myötä),

Toteuma: 90 %.

Sotkamo/Vuokatti on pohjoismaiden johtava ympärivuotinen liikunta- ja matkailukeskus, liikunta-palvelut

Tavoite: Sotkamossa on korkeatasoiset liikuntaolosuhteet, jotka ovat ympärivuotisesti kunnossa.

Mittari: Uudet reittisopimukset solmittu Vuokatinvaara alueen keskeisellä reitistöllä. Valmis jäähallin sisäilmaraportti, moottorikelkkahankkeen esiselvitys, uimahallin pesu- ja pukutilojen peruskorjaussuunnitelma.

Toteuma: uudet reittisopimukset Vuokatinvaara-alueella ei toteutuneet riittävän työvoimaresurssin puuttumisen vuoksi. Jäähallin sisäilmaraporttia ei ole toteutettu, koska on odotettu mahdollista uuden Vuokatti Areenan rakentamispäätöstä. Moottorikelkkahankkeen esiselvitys on tehty ja uusien reittisopimusten solmiminen aloitettu. Uimahallin pesu- ja pukutilojen peruskorjaussuunnitelma ei toteutunut.

Palvelut, vetovoimaisuuksien ylläpitäminen, liikuntapalvelut

Tavoite: Liikuntapalvelut tarjoavat monipuolisia vapaa-ajanviettomahdollisuuksia yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Kuntalaisten hyvinvointitarpeen tunnistaminen ja kuntalaisten hyvinvointi-

Tarkastuslautakunnan arvio

Tarkastuslautakunta pyytää kiinnittämään huomiota TA tavoitteiden esitystapaan: nyt tavoitteen sisältö käy ilmi mittarista (ja TA:ssa ylemmän tason kuntastrategiasta). Toteuman mukaan henkilöstön osaamiskartoitus, tehtäväkuvaukset ja toimenkuvien tarkastelu ovat esimiestason osalta kesken. Miksi tavoitteeseen ei ole päästy? Tehtäväkuvaukset ja toimenkuvien kartoitus tulee saattaa esimiestason osalta loppuun vuoden 2018 aikana.

Sama kuin edellisessä: Tarkastuslautakunta pyytää kiinnittämään huomiota TA tavoitteiden esitystapaan: vuotuinen tavoite olisi avattava kokonaan, eikä esitettävä pelkästään prosentuaalista tavoitetta. Nyt tavoitteen sisältö käy ilmi mittarista. Tavoite sinällään on toteutunut kohtuullisesti.

Mittareista toteutui vain yksi, moottorikelkkahankkeen esiselvitys on tehty ja uusien reittisopimusten solmiminen aloitettu. Uimahallin pesu- ja pukutilojen peruskorjaussuunnitelma on tehtävä pikimmiten. Vuokatinvaaran ja muiden alueiden reittisopimusten työstämistä on jatkettava.

Tavoitteista osa on toteutunut, liikaha.fi -sivuston käyttö on erinomaisella tasolla. Onko nettomuutto sopiva ja mielekäs mittari tähän yhteyteen?

ja terveyserojen kaventaminen liikunnan avulla. Liikunta ehkäisee elintapasairauksia kaikissa ikäryhmissä ja vahvistaa ikäihmisten toimintakykyä, joka mahdollistaa mm. itsenäisen kotona asumisen. Mittari: Nettomuuton trendi positiivinen. Hyvinvointikertomuksen terveyttä & hyvinvointia kuvaavien indikaattoreiden trendi on positiivinen. Liikuntapalveluiden ohjatun liikunnan ja tapahtumien käyntikertoja 11 000 käyntiä / vuosi. Liikaha.fi –sivuston kävijämäärä 120 / päivä.

Toteuma: Positiivinen nettomuutto ei toteutunut. Terveystiedon aktiivisuus on lisääntynyt merkittävästi niin Sotkamossa kuin muissakin vertailukunnissa. Pistemäärä 100 tarkoittaa toiminnan olevan kaikilta osin oletetun hyvän käytännön ja hyvän laadun mukaista. Sotkamo ylsi vuonna 2017 73 pisteeseen, mikä on 28 pistettä enemmän kuin vuonna 2015 (45p). Käyntikertoja oli 13760. Liikaha.fi –sivuston kävijämäärä 142/päivä.

Arjen sujuvuus, liikuntapalvelut

Tavoite: Tuetaan liikuntaa järjestävien yhdistysten toimintaedellytyksiä. Liikkumattomien aktivointi "Suomi 100 vuotta - Unelmien liikuntavuosi" -teemavuonna. Mittari: Toiminta-avustuksia myönnetään 20:lle yhdistykselle. "Suomi 100 vuotta - Unelmat liikkeelle" -teemavuoden liikuntamessujen toteutuminen.

Toteuma: Perusavustuksia haki määräaikaan mennessä 15 yhdistystä, joille avustusta jaettiin. Lisäksi osa kyseisistä yhdistyksistä haki projekti- tai koulutusavustusta. Liikuntamessut toteutettiin kahdesti vuoden aikana.

Tarkastuslautakunnan mielestä tavoitteeseen on päästy hyvin, koska 15 yhdistystä on avustusta hakenut ja saanut. Kunnan asettamaan tavoitteeseen ei täysin päästy. Onko avustuksista ja hakuajoista tiedotettu mahdollisille hakijoille riittävästi?

Palvelujen tuottaminen, kiinteistöjen kunnossapito

Tavoite: 100%

Mittari: Kaikki kiinteistöt tuottavassa käytössä. Toteuma: Osakkeista Sapsokulma tyhjillään, sekä emäntäkoulun päärakennus.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota esitystapaan: mittari osa tavoitetta. Voisiko mittarina voida esim. kiinteistöjen käyttöaste?

Palvelut, ateria- ja puhtaanpitopalvelut

Tavoite: Yhteistyötä kuntien ja soten kanssa tehdään yhteistyösopimuksella. Sote-uudistuksen myötä valmistaudutaan mahdolliseen yhteisten tukipalvelujen yhtiöittämiseen. Mittari: Sotkamon ate-

Keskuskeittiön ateriatuotannon mahdollisuudet ja käyttämätön kapasiteetti pitäisi saada paremmin hyödynnettyä kuntayhteistyön kautta.

riapalvelujen osalta sotelle tuotetaan aterioita hie-
man alle 30% koko tuotannosta ja siivouspalvelua
20% m² määrästä. Ateriatuotantoa Apajassa pysty-
tään kasvattamaan soten tai kuntien tarpeeseen 30
-40 % nykyisestä tuotannosta laitteiden puolesta.
Toteuma: Sote laki ja sitä kautta toiminnan suunnit-
telu Soten ateria- ja siivouspalvelun osalta on edel-
leen alkutekijöissä. Ateriamäärä pysyi varsin samalla
tasolla kun aikaisempinakin vuosina. Yhteistyö naa-
purikuntien kanssa on toimivaa.

Ympäristönsuojelu

Tavoite: YSL (527/2014) velvoittaman valvontaoh-
jelman mukaiset valvontakäynnit 15 kpl (100 %
suunnitellusta). Toteuma: Tarkastuksia tehtiin kol-
melle kohteelle. Lupavelvollisia toimintoja valvottiin
toiminnanharjoittajien toimittamien vuosiraporttien
perusteella sekä valitusten selvittelyjen yhteydessä
tehdyillä käynneillä.

*YSL:n velvoittaman valvontaohjelman mukaiset
valvontakäynnit eivät toteutuneet suunnitellut re-
surssien niukkuuden takia.*

2.3 Arvio sivistyksen toimialan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

Toteutui	Toteutui osittain	Tavoite/toteuma epä- selvä	Yhteensä
46	6	7	59

Sivistyksen toimialalla talousarviossa esitetyt toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteu-
tuivat pääosin hyvin. Perusopetuksessa uudet opetussuunnitelmat tulivat käyttöön jo vuon-
na 2016 ja syksyllä 2017 ne tulivat käyttöön myös yläkoulun puolelle 7. luokkalaisten osalta.
Varhaiskasvatuksessa uusi kuntatason varhaiskasvatussuunnitelma (kuntavasun) otettiin käyt-
töön elokuussa. Uuden kuntavasun laadinta ja sen toteutus on onnistunut Sotkamossa hyvin,
mikä näkyy varhaiskasvatuksen osalta myös talousarviotavoitteiden asettamisessa ja toteu-
tuksessa.

Sivistyksen toimialalla noudatettiin talouden tasapainottamisohjelmaa suunnitelmallisesti.
Säästöjä on tehty henkilöstö- ja kiinteistömenoista. Tästä huolimatta sivistyksen toimialan
henkilöstö on tehnyt hyvää ja tuloksellista työtä sotkamolaisten lasten ja nuorten hyväksi.

Kouluverkkoselvityksen pohjalta tehtiin päätös Pohjois-Tipaksen koulun lakkauttamisesta
31.7.2017. Tällä hetkellä kouluverkkoon kuuluu yksi yläkoulu ja kuusi alakoulua. Sisäilmaon-
gelmistä on puhuttu lähinnä Tenetin ja Kontinjoen koulujen yhteydessä.

Tarkastuslautakunta tyytyväisyydellä toteaa sivistyksen toimialan onnistuneen työssään hyvin, vaikka nykyiset työskentelyolosuhteet eivät kouluissa vastaa täysin nykyisen opetussuunnitelman vaatimuksia. Lautakunta pitää tärkeänä, että opetustyölle taataan jatkossa riittävät ja toimivat puitteet.

Alla on kuvattu sivistyksen toimialalla osittain toteutuneet tavoitteet ja tarkastuslautakunnan arvio.

Toteutui osittain

Tarkoituksenmukainen palvelu- ja kouluverkko, perusopetus

Tavoitteet: Tehdään koulukuljetusten reittien suunnittelu tarkasti. Kilpailutetaan kuljetukset. Yhteistyö vanhempien kanssa vakiinnutetaan. Mittarit: Kustannus on sama tai pienempi kuin edellisessä kilpailutuksessa. Kaikilla kouluilla toimiva vanhempainyhdistys. Toteuma: Koulukuljetusten kustannukset laskeneet kilpailutuksen myötä.

Koulutusketjun kehittäminen, lukio

Tavoite: mahdollisimman alhainen opintojen keskeytysprosentti, Mittari: 0-2 %, Toteuma: 2,45 % (Vuonna 2017 opinnot keskeytti kahdeksan oppilasta.)

Vetovoimaisuuden ylläpito, kirjasto

Tavoite: palvellaan asiakkaita pääkirjastossa ja kirjastoautossa niin että kävijämäärä pysyy samana. Mittari: kävijämäärä ja lainaajien määrä pysyy vähintäänkin samana. Toteuma: kävijämäärä on laskenut huomattavasti edellisestä vuodesta. Syinä tähän on aukioloaikojen muutokset ja kirjaston verkkopalveluiden kehittyminen. Lainaaajien määrä on pysynyt miltei samana.

Ylläpidetään yhteisöllisyyttä, kirjasto, neuvolaan suunnatut kirjastokäynnit jatkuvat. Mittarina 10 neuvolakäyntiä /vuosi. Toteuma: neuvolaan suunnatut kirjastokäynnit toteutuvat 5 kertaa.

Huolehditaan työstä, toimeentulosta, terveydestä sekä mahdollistetaan osallisuus, kulttuuri:

Tavoite: järjestetään kesätyöpaikkoja. Mittari: kolme kesätyöpaikkaa. Toteuma: kesätyöpaikkoja Huovishuoneella 1.

Tarkastuslautakunnan arvio

Toteuma on puutteellinen. Kun tavoitteessa mainitaan sekä koulukuljetukset että yhteistyön vakiinnuttaminen vanhempien kanssa, tulisi molemmat toteumat selvittää.

Tavoitteessa on pysytty kohtuullisen hyvin. Mikäli keskeytysprosentti nousee, on sen syyt selvitettävä.

Nykytekniikka mahdollistaa kirjastopalvelujen kehittämisen monipuolisesti, esim. avoin kirjasto.

Toteumasta ei käy ilmi miksi puolet tavoitteesta jäi toteutumatta.

Mittari on itse asiassa tavoite (3 kesätyöpaikkaa), jolloin mittarina tulisi olla kesätyöpaikkojen määrä. Kun tavoitteeseen ei täysin päästy, perustelut tavoitteesta jäämiseen olisi hyvä esittää.

Varhaiskasvatus, asiakaspalveluostot: TA 2017; keskimäärin 800 €/lapsi/kk, toteuma: 880 €/lapsi/kk

Kunta voi ostaa lapselle varhaiskasvatuspaikan asiakaspalveluostona joko toiselta kunnalta tai yksityiseltä toimijalta. Kustannusten lapsikohtaisen nousun selittää se, että varhaiskasvatuspaikkoja on hankittu asiakaspalveluostoina enemmän kuin mitä TA:ssa on arvioitu.

Alla on kuvattu sivistyksen toimialalla epäselvät toteumat/tavoitteet ja tarkastuslautakunnan arvio.

Tavoite tai toteuma epäselvä

Talous ja resurssit, perusopetus

Palvelut tuotetaan kustannustehokkaasti ja laadukkaasti; tavoite sisältää lukuisia "alatavoitteita": 1) koulujen välistä yhteistyötä lisätään, 2) hyödynnetään e-oppikirjoja ja muuta verkkomateriaalia enemmän 3) mahdollisia kalustohankintoja keskitetään samanaikaisiksi 4) sijaisjärjestelyt huomioidaan ennakoivasti 5) lisätään yhteistyötä kiinteistö- ja atpu – palveluiden osalta. Mittari: kustannukset eivät kasva, koulujen yhteinen "sijaispankki" luotu. Toteuma: kaikessa toiminnassa on käytetty harkintaa ja hankintoja tehty vain tarpeen vaatiessa.

Ylläpidetään yhteisöllisyyttä, perusopetus

Tavoite: kehitetään digitalisaatiota eteenpäin, ylläpidetään hanketoimintaa, hyödynnetään uuden ops:n luomat mahdollisuudet. Mittari: Tutor – hankkeen kautta kaikki opettajat (90%) ovat saaneet tarvitsemaansa tukea ja koulutusta. Toteuma: hankkeen toiminta on käynnistetty ja opettajille on järjestetty koulutuksia tieto- ja viestintekniikasta.

Talous ja resurssit, lukio

Tavoite: urheiluoppilaitos-kumppaneiden ja valtakunnallisen lukioden kehittämisverkoston kautta haetaan lisää laadukkaita ja kustannustehokkaita toimintamalleja. Toteuma: lukioden kehittämisverkoston tapaamisia ollut säännöllisesti, niistä saatu (ja annettu muille) uusia ideoita ja toimintamalleja. Urheiluoppilaitostapaamiset ovat jatkuneet, samoin niistä saatu uusia (ja annettu muille) uusia ideoita ja toimintamalleja.

Tarkastuslautakunnan arvio

Tavoite sisältään niin monta osa-aluetta että sitä olisi syytä pilkkoa omiksi, paremmin mitattavissa oleviksi TA tavoitteiksi. Mittari on puutteellinen eikä anna selvää kuvaa miten tavoitteet ovat toteutuneet.

Toteuma on osin jäänyt kuvauksen perusteella tavoitteestaan. Jos mittari on määrällinen, myös toteumassa käytettävä samaa määrällistä esitystapaa.

Toteuma on laadullista kuvausta toiminnasta, mutta mittari puuttuu. Kehittämisverkostot ovat tuottaneet hyviä tuloksia, jotka ovat yleisesti nähtävissä.

Vetovoimaisuuden ylläpito, kirjasto

Tavoite uusiutuva ja aineistoltaan ajantasainen vetovoimainen paikka, jossa sananvapauden turvaava tieto ja kulttuuri tarjotaan vapaasti kansalaisten käyttöön. Mittari: aineisto uusiutuu vuosittain ja e-aineiston osuus kasvaa 10 % vuodessa. Toteuma: aineisto on uusiutunut hitaammin edellisiin vuosiin verrattuna. E-kirjojen kokoelma on kuitenkin kasvanut n. 38 %.

Talous ja resurssit, kirjasto

Tavoite: uuden aineiston saaminen asiakkaiden käyttöön mahdollisimman nopeasti. Toteuma: uusi aineisto saatu asiakkaiden käyttöön nopeasti.

Vetovoimaisuuden ylläpitäminen, musiikkiopisto

Tavoite: keskeinen toiminta, joka on muskari, soitinopetus ja yhteissoitto. Mittari: ryhmämäärät pysyvät samana. Toteuma: tunteja yht. 122,98/vko: soitinopetus 96,33 muskari 8,66; yhteissoitto 8,66 ja musiikin perusteet 9,33. Opiskelijat yht. 148, eri soittimet: suosituimmat piano, viulu ja huilu.

Toimintatapojen tarkastelu, nuorisotoimi

Tavoite: Sovari-mittari Etsivä 4,5 (asteikko 1-5), Kyky-viisari Väliasema 4,5 (asteikko 1-5), Mittari: Jalkautetaan Väliasema- hankkeen toiminta osaksi nuorisotyötä. Toteuma: asiakastytyväisyyskyselyn tulos toiminnasta 4. Väliasemahankkeen tulokset on saavutettu. Sovari-mittari 4,5, Kyky-viisari 4,5

Toteumasta ei käy ilmi perusteet miksi aineisto on uusiutunut hitaammin kuin edellisvuosina, eikä myöskään se, miksi e-aineiston osuus on noussut huomattavasti odotettua enemmän. Nyt jää myös epäselväksi, onko toteumilla yhteys toisiinsa.

Toteuma tavoitteen mukainen, mutta melko ”ympäripyöreä” eikä kerro esim. sitä, mitä nopeus aineiston asiakkaalle saamisessa käytännössä tarkoittaa. Lisäksi puuttuu mittari.

Toteuman kuvaus on seikkaperäinen, mutta ei mitarin mukainen: ovatko ryhmämäärät pysyneet samoina esim. vuoteen 2016 verrattuna?

Tavoite, mittari ja toteuma eivät ole täysin johdonmukaisesti esitetty, eivätkä anna selvää informaatiota millaisesta toimintatapojen kehittämisestä on nuorisotoimen osalta ollut kyse.

3 Kuntakonsernin ja maakunnallisesti tuotettujen palveluiden toteutumisen arviointi

Kuntakonsernin vuosikate oli 5 874 195 euroa. Vuonna 2016 vuosikate oli 3 357 020 euroa. Konsernin tulosta paransi arvioitua parempi kokonaisverotulojen kertymä sekä osuus osakkuusyhteisön voitosta. Kuntakonsernin tilikauden tulos oli 1 435 518 euroa ylijäämäinen, kun vuonna 2016 tulos oli -1 078 085 euroa alijäämäinen.

Kuntakonsernin kokonaislainamäärä oli vuonna 2017 yhteensä 49 907 980 euroa (4 788 €/asukas). Vuoden 2016 tilinpäätöksessä kuntakonsernin lainamäärä oli yhteensä 46 315 512 euroa (3 483 euroa/€). Kuntakonsernin lainamäärä kasvoi tilikaudella

3 592 468 eurolla ja asukaskohtainen lainamäärä 365 euroa.

Kuntakonsernissa on nähtävissä sama talouden kehityssuunta kuin peruskunnassa. Konsernin käyttötalous on vahvistunut ja rahoitusasema parantunut viime vuosien kehitykseen verrattuna. Toisaalta kuntakonsernin omavaraisuusaste on matala (41,3 %) ja kuntakonserni on suhteellisen korkeasti velkaantunut (51,4 %).

Kainuun sote-kuntayhtymän kustannukset muodostavat merkittävän osan Sotkamon kunnan budjetissa. Kunnan maksuosuus sote-kustannuksista on kasvanut viime vuosien aikana huomattavasti ja on jo yli 50 % peruskunnan budjetista. Kunnan talouden tasapainottamisessa onnistuminen riippuu kuntakonsernin talouden, erityisesti sote-kustannusten, kehittymisestä. Talouden tasapainottamisessa ei pystytä onnistumaan, mikäli sote-kustannusten kasvu jatkuu. Lakisääteisten sote-palveluiden toimivuus Sotkamossa tulee turvata ja etsiä sekä kehittää yhteistyössä kunnan kanssa toimintamalleja mm. kustannusten ennaltaehkäisyyn.

Tarkastuslautakunnan mielestä kuntakonsernin velkaantuneisuuteen tulee peruskunnan tapaan kiinnittää huomiota. Kunnan konserniohje on vanhentunut. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kunnan konserniohje päivitetään vastaamaan kunnan uutta hallintosääntöä ja uutta kuntalakia vuoden 2018 aikana. Sotkamon kunnan edunvalvontaa kuntakonsernissa tulee terävöittää. Kunnan edun toteutumiseen kuntakonsernin ohjaamisessa ja johtamisessa tulee kiinnittää huomiota.

	TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TA 2018*
Kainuun sote-kuntayhtymä, Sotkamon maksuosuus	32 900 892	33 944 114	35 419 517	37 624 944	37 594 405	38 397 817	37 564 343
<i>muutos edelliseen vuoteen, %</i>		-3,1 %	4,3 %	6,2 %	-0,1 %	2,1 %	-2,2 %

*ennuste

4 Sisäinen valvonta ja riskien hallinta

Konserniohjeen lisäksi kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistus on vanhentunut. Ohjeistus tulee päivittää vastaamaan kunnan organisaatorakennetta, uutta hallintosääntöä sekä uutta kuntalakia vuoden 2018 aikana. Kunnan toimialakohtaiseen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämiseen sekä raportointiin tulee kiinnittää huomiota.

5 Keskeisimmät havainnot ja johtopäätökset

Talousarviotavoitteet ja mittarit

Asetettavat tulostavoitteet tulee johtaa selkeästi kuntastrategiasta ja määrittää tavoitteille selkeät mittarit. Mittareiden tulee olla sellaisia, että ne antavat kuvan toiminnan tasosta, laadusta ja laajuudesta. Tarkennukset tulee tehdä vuoden 2019 talousarvion laadinnan yhteydessä.

Talouden tasapainottaminen

Onko valtuuston hyväksymä talouden tasapainottamisohjelma riittävä ja mitä hallitus aikoo tehdä, että saavutettu käänne kunnan talouden kehityksessä kyetään säilyttämään tulevaisuudessa ja että kunnan velkarasitetta saadaan pienennettyä?

Henkilöstö

Hyvinvoiva henkilöstö on kuntaorganisaation selkäranka. Miten hallitus aikoo huolehtia siitä, että talouden tasapainottamista ei tehdä kunnan henkilöstön kustannuksella? Henkilöstöä koskevat talousarviotavoitteet on asetettava niin, että ne voidaan toteuttaa jokaisen työntekijän osalta tasapuolisesti, kuten kehityskeskustelut.

Elinkeinojen kehittäminen ja hankkeet

Matkailun kansainvälinen markkinointi ja käynnissä olevat kehittämishankkeet ovat erittäin hyvä asia. Uudessa kuntastrategiassa kunnan elinkeinokehitys nojaa viiteen eri toimialaan: matkailu, marjat, malmit, maa- ja metsätalous. Miten kunnanhallitus takaa sen, että paikallinen kehittämistyö ulottuu kaikkiin kuntastrategiaan kirjattuihin elinkeinoaloihin?

Kuntalaisten osallistuminen

Uuden kuntalain mukaan kuntalaisia on kuultava heitä koskevassa päätöksenteossa. Miten kunnanhallitus toteuttaa kuntalaisten kuulemisen tärkeiden päätösten valmistelun yhteydessä? Miten kunta voi lisätä vuorovaikutusta kuntalaisten kanssa päätöksentekoprosessien eri vaiheissa?

Sähköiset palvelut

Mitä kunnanhallitus aikoo tehdä sähköisten palvelujen kehittämiseksi ja toteuttamiseksi niin, että palvelujen saatavuus ja tasapuolisuus kuntalaisten näkökulmasta toteutuvat?

6 Tarkastuslautakunnan esitys valtuustolle

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2017 valtuuston käsiteltäväksi. Lisäksi tarkastuslautakunta esittää, että valtuusto pyytää arviointikertomuksessa esitetyistä havainnoista ja suosituksista vastauksen kunnanhallitukselta ennen vuoden 2019 talousarviokäsittelyä. Kunnanhallituksen käsittelyn jälkeen vastaukset tulee toimittaa tiedoksi valtuustolle ja tarkastuslautakunnalle.

Sotkamossa 7. kesäkuuta 2018

Ella Mustakangas
puheenjohtaja

Yrjö Sorvari
varapuheenjohtaja

Viljo Tuhkanen
jäsen

Mirja-Maija Hakolampi
jäsen

Irene Laitinen
varajäsen

Veljo Tossavainen
varajäsen

